OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Aktuellt om barns och ungas välbefinnande

Christine Söderek
Utbildningsstyrelsen

Trygga relationer mellan barnen och vuxna

- En trygg relation är en grundförutsättning för ett gott bemötande
- I en trygg relation kan den vuxna iaktta känslor hos barnen, läsa av hur de mår och ge dem en möjlighet att vända sig till en trygg vuxen
- För att skapa trygghet behöver vi ha ordning och struktur, samtidigt som det behöver finnas utrymme för barnen att uttrycka sig och visa sina styrkor.
- Vuxna som jobbar med barn har använder sig i jobbet av en relationskompetens och en förmåga att använda känslor som verktyg. Då läser man in och skapar stämning; iakttar olika känslor och känner av om någon vill prata eller har bekymmer.
- Arbetsvälmående: När de vuxna mår bra, mår barnen ofta även bra

Hur?

- Att öva på emotionella och kommunikativa färdigheter i vardagliga situationer är en viktig del av skolans verksamhetskultur, och det är en gemensam sak för hela skolgemenskapen.
- Centralt för undervisningen i emotionella och kommunikativa färdigheter är
  - hurdana emotionella och kommunikativa färdigheter de vuxna i skolan har och
  - hur de vuxna fungerar som förebild för eleverna.
- Skolgemenskapens betydelse för barns sociala relationer är stor. Vänskapsförhållanden och kompisrelationer samt att man är delaktig och hör till en gemenskap är grundläggande förutsättningar för att kunna må bra, för att orka och för att kunna lära sig.

- I olika gruppsituationer övar man t.ex. på följande kompisfärdigheter:
  - förmågan att diskutera och uttrycka sig själv
  - förmågan att lyssna till andra
  - förmågan att känna igen sig i andras situationer och att ta andra i beaktande
  - förmågan att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt samt ta hänsyn till och acceptera olika synpunkter
  - förmågan att säga nej
  - förmågan att be om hjälp och att hjälpa andra
  - lojalitet och pålitlighet

- Vi vet att det finns många olika fördelar med att stärka emotionella och kommunikativa färdigheter. Dessa färdigheter stöder och möjliggör lärande och skapar välbefinnande i skolans verksamhetskultur.
- De emotionella och kommunikativa färdigheterna bidrar till uppkomsten av en positiv atmosfär i skolan och gör våra skolor till platser som man gärna hör till och kommer till.
- Genom att systematiskt stärka en trygg studiemiljö, bygga upp goda relationer mellan vuxna och elever och stärka elevernas emotionella och kommunikativa färdigheterna kan vi på ett förebyggande sätt påverka de utmaningar för välbefinnandet som kan observeras i skolan, t.ex. ensamhet, utanförskap, mobbning, trakasserier, diskriminering, våld, rasism, frånvaro, ungdomsbrottslighet, utslagning osv.

Betydelsen av att bygga upp en trygg (studie)miljö

- Mobbning börjar inte alltid som mobbning utan med t.ex. lindrigare skämt, uteslutning, ojämn maktfördelning eller att man måste vara på ett visst sätt för att få höra till gruppen.
- Det är frågan om små betydelsefulla stunder där barnen börjar värdera varandra, jämföra sig med varandra och stänga varandra ute och det är just i dessa stunder vi vuxna behöver vara uppmärksamma och ingripa.
- Under skoltid förpliktar lagstiftningen:
  - Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö.
  - Skolans lärare eller rektor ska meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i studiemiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för den elev som misstänks för detta och för den elev som utsatts för detta.
  - En elev ska låta bli att mobba eller diskriminera samt handla så att eleven inte äventyrar andra elevers, skolgemenskapens eller studiemiljöns säkerhet eller hälsa.
  - Skolans ordningsregler

Lag om elev- och studerandevård
16 § Kontakt för att få elevvårdstjänster

En **anställd vid skolan** som bedömer att en elev behöver elevvårdstjänster ska utan dröjsmål tillsammans med eleven kontakta en anställd inom skol- eller studerandehälsovården eller elevvårdens psykolog eller kurator och lämna de uppgifter som den anställda vid skolan känner till och som behövs för en bedömning av behovet av stöd.

Om det inte är möjligt att ta kontakt tillsammans, ska eleven informeras om kontakttagandet och ges möjlighet att samtala om orsakerna till kontakttagandet inom den tidsfrist som anges i 15 § 1 mom.

Elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare ska informeras om en anställd inom elevvården kontaktas, om inte något annat föreskrivs i 18 § 2 mom. eller i någon annan lag.

Arbete för att förebygga mobbning, trakasserier, diskriminering och våld

- Projektunderstöd för att förebygga och ingripa vid mobbning och våld inom den grundläggande utbildningen 2025-2027 (36 projekt, 145 utbildningsanordnare medverkar, 15 svenskspråkiga utbildningsanordnare)
- Fortbildningshelhet, även inspelade föreläsningar: Fortbildning om mobbning och våld | Utbildningsstyrelsen
- Inspelningar på kommande om:
  - relationer, samspel och svåra samtal
  - en hela skolan-ansats
  - elever i sårbar ställning
  - att leda och kommunicera vid kriser

Webbplatshelhet vi bygger vidare på:

- Att identifiera, förebygga och ingripa i mobbning och våld | Utbildningsstyrelsen
  - Identifiera, förebygga och ingripa
  - Anmälningsskyldigheter
  - Samarbete mellan myndigheter
- Webbinarier 2027
  - Mobbning och våld på sociala medier
  - Samarbetet mellan olika myndigheter
  - Projekten presenterar sitt utvecklingsarbete
- Uppdaterat material
  - Ensamhet och utanförskap

- Hur bra känner personalen inom morgon- och eftermiddagsverksamheten samt klubbverksamheten till skolornas planer för att förebygga och ingripa vid mobbning, trakasserier och våld?
- Hur bra känner ni till skolans ordningsregler?
- Har ni likadana arbetssätt och regler i er verksamhet som de som skolan har?